

CASTANESA

comparació que assegurin l'etim. CASTELLA seria ja d'una inversemblança extrema que la vall de Castalla hagués pres nom d'un arbre, que prospera poc en tot el P. Val., i encara menys en la part Sud: la descripció peritíssima i detallada de Cavanilles (II, 173-176, veg. bells gravats del paisatge a les pp. 225 i 228 de la 2.ª ed.) ens ensenya que allí abunda l'olivera i l'ametller, el pinar, el carrascal i molts altres arbres, però ni en proporcions mínimes parla de castanyers.

¹ Encara segons doc. de 1262, Jaume I autoritza *Garsias Petri de Castaylla* a prestar homenatge a «Ceido Abuzeit de castro Castaylla» (*El Arch.* IV, 299). Més notícies sobre Castalla en *El Arch.* V, 285 i VII, 258.

Lo Castanàs, V. Castanesa

CASTANESA

Municipi de l'Alta Ribagorça (uns 15 k. al NO. del Pont de Suert, i altre tant al SE. de Benasc).

PRON. POP.: *kastanéza*, oït a Taüll, Erill, Barruera i Cardet per JCor. (XIII, 154.161, 166, 170); *kastaneza*, oït a Tolba (xvi, 163).

DOC. ANT. *Castanessa* a. 927 (Serrano, *Not.Hist. Ribag.*, 220, en un document falsificat però molt antic); *Castanesa* a. 1015 (ibid., 436); a. 1023 (ibid., 448); a. 1136 (ibid., 278); S. XII (ibid., 268); a 1277 (Soldevila, *Pere el Gran* I, 2.ª part, 83); *Castanessa* a. 1620 (BAEC XI, 124). «*Johanne capellano de Castanera*» a. 1195 (*Cart. Poblet*, 111), potser err. de lectura per *-nesa*.

PARÒNIMS. *Serrat de Castanàs*, en el terme de Farrera (*Spill de Castellbò*, a. 1518, 55r; 73r).

Lo Castanàs, partida d'Aulet (Alta Ribagorça).

El Casteno, partida antiga de Güel (Isàvena) (Serrano, *Not. Hist. Ribag.*, 478). ¿Potser del NP citat més avall?

ETIM. Joan Coromines a E.T.C. II, 78-79 va tractar amb detall l'etimologia d'aquest NL. Creiem que les seves consideracions continuen essent plenament vàlides. Són les següents: «La terminació *-esa* entra en la formació d'un conjunt de noms pre-romans escampats per tot Catalunya (*Manresa, Artesa, Albesa, Olesa, Ardesa, Utxesa, Montesa; Orpesa, Enesa, Carpesa*, val.; segurament *Súria*, que era antigament *Soresa*). MENTESA (*Montesa*?) i alguna altra forma documentada amb *e* des de l'Antiguitat, semblaria oposar-se a partir d'una base cèltica *-ISIA*, amb tot i que el radical d'alguns d'aquests noms, d'aire indoeuropeu (*Albesa, Utxesa, Ardesa, Manresa* etc.), invitaria a fer-ho. Així i tot, la qüestió no està resolta ben bé. La semblança del radical de *Castanesa* amb el greco-llatí *CASTANUS* 'castanyer' és tant més temptadora que l'altitud considerable de *Castanesa* correspon bastant a la dels paratges més adequats per al conreu d'aquest arbre».

«El caràcter greco-llatí de l'arrel no contradiu forçosament l'origen pre-romà suposat per al sufix, car essent el castanyer un arbre importat d'Orient, les llen-

gües indoeuropees d'Occident (germànic, itàlic etc.) hagueren de manllevar el seu nom grec, i s'ha suposat que **CASSANUS*, que presenta una evolució gàllica normal del grup *-st-*, sigui també el resultat d'aquest mateix manlleu en cèltic, per bé que en aquesta família el mot passà després a designar el roure. I el fet és que avui no hi ha cap castanyer en tot el terme de *Castanesa*, però sí que hi ha moltíssims roures. Aquest fet debilita bastant la suposada connexió amb *CASTANUS* (si, doncs, no és a base de la suposició, enterament hipotètica, que la variant amb *-st-* també es vagi usar com a nom del roure). Segui com sigui, sembla que *Castanesa* no té un origen paral·lel al pròxim de *Bete-sa*, car si bé és conegut un nom de persona llatí *Castenus*, no hi ha enlloc testimonis d'un derivat d'aquest en *-asius*. Cf. *Lo Castanàs*, partideta immediata a Aulet (terme de Sant Orenç) i una altra a Farrera de Pallars». J. F. C.

²⁰

CASTANYA (-ANYET, -ANYADELL)

Els NLL catalans derivats de (*SILVA*) *CASTANEA* 'bosc de castanyers' (> cat. *castanya*) ja han estat ben tractats per JCor. en altres llocs (veg. especialment *DECat* II, 624-25, s. v. *castanya*; E.T.C. I, 15-16). Per tant, ací en farem un resum tot afegint-hi alhora algun detall complementari.

La Castanya, gran i antiga masia situada al Pla de la Calma (Montseny) junt amb *St. Andreu de la Castanya*, ermitatge i refugi damunt mateix de Collformic, al Nord (Exc. 12, 1941). El mateix NL compareix en diverses relacions de parròquies del bisbat de Vic entre 1050-1150: *Castanya, Castania* (*Cat.Rom* II: *Osona* I, 1984, 72); i l'any 1330 s'esmenta *S. Christophori de Castana* (*Misc.Griera* I, 387).¹ A Vallmoll (Camp de Tarragona) hi ha la *Font de la Castanya* (1964; Ll. XLVI, 19), i a Albalat dels Sorells (Horta de València) es troba el *Barri de la Castanya* (1962; Ll. xxx, 121).

²⁵

Cf. *Lo Castany* < *CASTANEU*, partida al terme de Salzedella en l'Alt Maestrat (1961; Ll. xxviii, 133). Cal notar a més *loco vocato Castayn* 1292 (Capbreu de Cotlliure, 12r 7), i, en el mateix document, *loco vocato Castayes* (6r 15, 16r 7) juntament amb *loco vocato Ses Castayes* (36r 15).

Altres derivats toponímics de l'ètimon *CASTANEA*: *Castanyeta*: *Mas de Castanyeta* a Bell-lloc (Maestrat) (1961; Ll. xxviii, 153); sembla dim., com els següents: *Castanyola*: *Castaniola* 940 (*Cart. St. Cugat* I, 20), llogaret antic del terme de Llerona (Vallès Oriental).

Castanyer: *Manso de Castaner* 1168 (Alart, RLR III, 289), prop de Costoja, i, també al Vallespir, *locus Kastanerii* 1119 (Ponsich, *Top.*, 72) al terme d'Arles; *Son Castanyer*, possessió al terme de Montuïri (Mallorca) (1963; Ll. xl, 120-21); *Mas del Castanyero* a la Vall d'Alba en el Maestrat (1961; Ll. xxviii, 166). Al terme de Bellpuig (Vallespir) es documenta el plural *Castanyers*: *villa Castanearios* 1009, 1023, *serra de Kastaniarios* 1012, *Castageros* 1062, *parrochia*